

EZGU FIKR, EZGU SO‘Z, EZGU AMAL!

ILM SARCHASHMALARI

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETINING
ILMIY-NAZARIY, METODIK JURNALI

2022-6

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komisiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsya etilgan ilmiy nashrdir.

6.2022

**научно-теоретический методический журнал
Издаётся с 2001 года**

Urganch – 2022

kuylashdan qat’iy nazar, ommanning nazariga tushish oson ish emas”.¹ Taniqli estrada xonandası Ravshan Komilov tomonidan “Darakchi” gazetasiga bildirilgan ushbu fikr butun vujudi bilan milliy estrada taraq-qiyoti uchun xizmat qilib kelayotgan san’atkor tafakkurining o’zgarishi, vaqtinchalik ko’ngilxushlikni doimiy ma’naviy ozuqaga tenglashtirilishi.... bu ham kamlik qilgandek: “...nega endi xorijning texnikasini olib kelib, o’zimizda mahsulot bo‘lib chiqarilayotganini faxr bilan aytishadi-yu, san’atkor xorij estradasi dan foydalansa, xuddi gunoh ish qilib qo‘ygandek qarashadi?”

Bu jumlalar zamirida nima yotibdi? “Xorij estradasi”dan foydalanish lozim, hatto kerak. Ammo uning qaysi oqimlari yoki jihatlarini olish – bu milliy mentalitetimiz, ma’naviy talablarimiz asosida kechishi shart. Taniqli xonandaning “jonsiz” predmetni jonli idrok sohibi-inson yaratadigan ma’naviy boylikdan ajrata olmasligi, ajablanarli hol, albatta.

Oynai jahonda ajabtovur qiliqlar qilayotgan, peshonasiga ro‘molini durra qilib, qiyshiq o‘rab, us tidan shapka kiyib olgan yigitchaga ko‘zim tushadi. Durrali reper dam ilondek yo‘rg‘alar, dam yerga yotib olar, dam ko‘zlarini lo‘q qilib pirpiratardi. Harakatlari mayliku-ya, na kuydan, na matndan biror ma’ntopa olasan kishi. Bu Shohruh “izdoshlari” turmushimizda shu qadar ko‘payib ketdiki, boshiga durracha o‘rab, shapka bostirib olgan yigitchalar ko‘cha-ko‘yni to‘ldira boshladи. “Hofiz” yigit esa boshqa kliplarda ham bosh kiyimini yechib qo‘yishni unutyapti, shekilli. Unga qarab kishining “Xoy, hofiz bola, bosh” ginangni avaylamoqchi ekansan, o‘zbekning do‘ppisini yaraqlatib kiygin”, deging keladi.²

Muallif keltirib o‘tganidek xatti-harakatlari kurakka sig‘mas “reperlar”ning qo‘shiqlari muntazam ravishda teleradiolar orqali uzatilib borilmoqda. Bu esa bolalar tarbiyasiga, ularning ma’naviy dunyosiga qanchalik salbiy ta’sir etishi haqida ba’zan o‘ylab ham ko‘rmaymiz. Bunday kliplar ularning musiqato‘g‘risidagi tushunchalarini izdan chiqarib yuborishi ham hech gap emas. To‘g‘rirog‘i, yoshlarning san’at, musiqa borasidagi tushunchalarini zaharlaydi. Zero, bolalarning nazarida, klip degani yarim-yalan g‘och kiyimlar, o‘zining mashinasi-yu, dang‘illama uyini ko‘z-ko‘z qilishdan iboratdek bo‘lib qoldi go‘yo.

Yuqorida bildirilgan ayrim fikr va mulohazalarning o‘zi ham madaniyat va san’at, xususan, estrada san’ati orqali tinglovchilarga estetik zavq va ma’naviy bilim berish yuzasidan quyidagilarni amalga oshirishni tavsiya etamiz:

– estrada san’atini rivojlantirish ko‘proq repertuar muammosini hal etilishiga bog‘liq. Shuning uchun ham mavjud Badiiy kengashlarda repertuarning badiiy saviyasiga bo‘lgan e’tiborni yanada takomillashtirish;

– O‘zbekistonda milliy estrada san’atini rivojlantirish uchun turli hududlarda ijod qilayotgan iqtidorlarni, havaskor-san’atkorlarni izlab topish va ularni qo‘llab-quvvatlash, ularning mehnatini munosibatrag‘batlantirib, ishlarini takomillashtirish;

– estrada san’atini rivojlantirishning muhim omili bo‘lgan yuqori malakali kadrlar tayyorlash ularning malakasini oshirish ishlarini sifat bosqichiga ko‘tarish, bu jarayonda xorijiy tajribalarni yanada tatbiq etish;

– milliy estrada san’ati tarixi va nazariyasini tatqiq etish ishlarini takomillashtirish.

Hozirgi estrada san’atimizni yanada rivojlantirish, uning jamiyat hayotidagi, barkamol avlod tabiylasidagi, kishilar ma’naviy boyligini oshirishdagi o‘rni va ahamiyatini oshirish uchun, eng avvalo, etrada xonanda va sozandalardida o‘zlarining kasbiy kompitentlarini oshirish bilan birga, o‘z ma’suliyalarini unutmasliklari zarur.

Safarova Maftuna Zoir qizi (BuxDU o‘qituvchisi) TOTEM TUSHUNCHASI VA ETNOTOPONIM

Annotatsiya. Ushbu maqolada Respublikamizning ko‘pgina joylarida tarqalgan, xususan, Buxovaloyoti hududida uchraydigan etnotoponimlarning totemistik qarashlar asosida ifodalaniishi haqida fikr yuritilgan. O‘zbek tili lug‘at fondining bir qismi sanalgan atoqli otlarning alohida bir guruhini totem asosida shakllangan toponimlar tashkil etadi. Totemistik qarashlarga asoslangan joy nomlari etnik, lingvistik jihatdan tahlil etilgan. Ba’zi etnotoponimlarning leksik-semantik, etimologik xususiyatlari ifodlangan.

¹ Shou-biznesdagи yoshlar. “Darakchi”, 2007, 6-iyul.

² Hayitova L. Klipi yoki qiliqm? “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati”, 2008, 14-oktabr.

Аннотация. В данной статье речь идет о тотемной репрезентации этнотопонимов, распространенных во многих регионах страны, особенно в Бухарской области. Особую группу народных имен, включенных в узбекский словарь, составляют тотемные топонимы. Этнолингвистическому анализу подверглась топонимия, основанная на тотемистических воззрениях. Выражены лексико-семантические, этимологические особенности некоторых этнотопонимов.

Annotation. This article deals with the totem representation of ethnotoponyms common in many regions of the country, especially in Bukhara region. A special group of folk names included in the Uzbek dictionary are totem toponyms. Toponymy based on totemistic views was subjected to ethnolinguistic analysis. Lexico-semantic, etymological features of some ethnotoponyms are expressed.

Kalit so'zlar: totem, etnonim, ethnotoponim, nom, atoqli ot, joy nomi, urug', qavm, qabila, etimologiya, belgi, predmet.

Ключевые слова: тотем, этноним, этнотопоним, имя, имя собственное, топоним, племя, этимология, знак, предмет.

Key words: totem, ethnonym, ethnotponym, name, proper name, toponym, tribe, etymology, sign, object.

O'zbek tili lug'at fondining bir qismi sanalgan atoqli otlarning alohida bir guruhini totem asosida shakllangan toponiimlar tashkil etadi. Totem deganda (ingl. totem<indeyscha ototem – “uning nasli, urug'i” ma'nosidagi so'z) ibtidoiy urug', qabilalarda diniy hurmat-ehtirom obyekti bo'lgan, ya'ni ilohiyash-tirilgan hayvon, o'simlik, biror narsa-buyum yoki tabiat hodisasi (har bir urug', qabila o'z totemi nomi bilan atalgan).¹

Shuningdek, totem e'tiqod belgisi bo'lib, u qadimgi kishilar e'tiqodining asosini tashkil etgan. Totem shomonizmning asosiy elementlaridan biri bo'lib, u turli hududlarda turli shakl va ko'rinishlarga ega bo'lib, har xil shakl va mazmunda namoyon bo'lgan.

Totem vazifasini turli predmetlar bajarishi mumkin. Totem sifatida qo'llanishi keng tarqalgan predmetlar sirasiga qush, turli hayvonlar, kundalik turmushga bevosita aloqador jismlar kirishi mumkin. Bu predmetlar qadimgi kishilar hayotining barcha jabhalari bilan bog'liq holatlarni belgilab bergen hamda ularning turmush tarzidagi yagona e'tiqod manbai sanalgan. Aslida, totem amerika mahalliy hindulari tilida “xo'jayin” ma'nosida qo'llangan. Qadimgi kishilar totem sifatida qabul qilingan predmetni o'z hayotlarining ega, xo'jayini sifatida qabul qilganlar.²

Totem ibtidoiy diniy e'tiqodlarning ilk shakllaridan biri. U kishilarning ma'lum guruhi bilan hayvon va o'simliklarning muayyan turlari (ba'zan tabiat hodisalari, jonsiz narsalar) o'rtasida g'ayritabiyy aloqa, qonqarindoshlik bor degan e'tiqodga asoslanadi. Hayvonlar, o'simliklar, jonsiz predmetlar totem hisoblangan. Totemlar (ko'pincha, hayvonlar) ov qilinmagan, o'ldirilmagan, go'shti yeyilmagan, ular go'yo kishilarning kudratli himoyachisi hisoblangan. Qabila, urug' har bir a'zosining hayoti va farovonligi totemga bog'liq deb qaralgan. Ular o'z totemini qarindoshi, akasi, otasi, do'sti deb hisoblagan. Har bir qabila, urug' o'z totemining nomi bilan atalgan.

Qadimgi kishilar totem sifatida qabul qilgan predmetlarga ilohiy kuch-qudrat va g'ayritabiyy imkoniyatlar egasi sifatida qaraganlar. Ulardan turmushning turli jabalaridagi holatlarda madad kutganlar. Totem qadimgi kishilar uchun ishonch va umid manbayi bo'lib xizmat qilgan. Shuningdek, kishilar totem oldida qo'rquv va hadikni ham his etganlar.

Xitoy mualliflarining xabar berishicha, VI asrda turklarda bo'ri va xon so'zлari sinonim tushunchalarini anglatgan.³ Shuning uchun qadimiylar turklarning bayroqlarida bo'rining kallasi tasviri tushirilgan ramzları bo'lgan. O'zbeklarda bo'ri chaqalojni o'limdan asraydi deyilgan e'tiqod bo'lgan. Bo'ri, Bo'ri-boy, Bo'riniso kabi ismlar berilishida, chaqalojni bevaqt o'lim va balo-qazodan asrash uchun uni tug'ilgach, bo'ri terisiga o'rab olishda, bo'ri jag'idan o'tkazishda farzand ko'rmagan ayollarning bo'rining tishini beliga bog'lab yurishlarida va shu kabilarda yorqin ifodalangan.⁴ S.Otaniyozovning yozishicha, turkman tilida biri, mejdek (“bo'ri” ma'nosida), gurt (“bo'ri”) kabi etnonimlar mavjud.⁵

¹ <https://uz.wiktionary.org/wiki/totem>

² <https://uz.wiktionary.org/wiki/totem>

³ Гумилев Л.Н. Древние тюрки. М., “Наука”, 1967, с. 23.

⁴ Бегматов Э.А. Номлар ва одамлар. Т., “Фан”, 1966, 16-бет.

⁵ Атаниязов С. Словарь туркменских этнонимов. Ашхабад, 1988, с. 27.

Turkiy xalqlarda totem hisoblangan hayvonlar, qushlar, o'simliklar, narsalar haqida tarixiy manbalarda ba'zi ma'lumotlar saqlanib qolgan. Abulg'oziy Bahodirxonning "Shajarayi tarokima" asarida qayd qilinishicha, O'g'uzzon davrida shunqor, burgut, ukki, qarchig'ay, turumboy, lochin, humoy, tuyg'un, qarg'a muqaddas qush – totem hisoblangan.¹ V.V.Bartold Rashididdin bergan ma'lumotlarga asoslanib, o'g'uzlarda hatto islom davrida ham totemizm saqlangan va ular har bir qushni e'zozlab, urug'ning a'zosi deb hisoblaganini, ularga tegmagani va go'shtini yemaganini yozgan edi.² Totemizm bilan bog'liq mana shu kabi tasavvurlar dunyodagi barcha xalqlarda mavjud. To'plangan materiallar orasida 40 qa yaqin etnonimning totemik e'tiqodlar bilan aloqadorligi ma'lum: avjin, buqa, bagish, bahrin, uyshin, bo'gun, boybo'ri, guvalax, ilonli, kaltatoy, kojar, kerayit, kiyikchi, javli, olchin, sari, toyloq, tulki, to'lg'a, to'pichoq, enaka, esaboy, yobi/yobu, chovgan, chuvalay, qarg'a, qiyg'ochli, qorabura, qoralochin, qoraqush, qoraqo'yli, qoraqursoq, qo'yin, qo'zichi, qo'ng'irot, qo'chqorbuloq va boshqalar.

Keltirilgan etnonimlarning ba'zilarida totem hisoblangan hayvon yoki qush aniq sezilib turadi (buqa, toyloq, tulki, qarg'a), ba'zilarida esa u yashirin holatdadir (avjin, qo'ng'irot, bahrin). Keying holatda qadimiy turkiy uchun asos bo'lgan va totemik tasavvur ifoda qiluvchi so'z hozirda istemoldan chiqqan, shuning uchun tushunarsiz bo'ladi. Shu sababli quyida keying tip etnonimlarning ba'zilariga to'xtalamiz.

Avjin – urug' nomi. U av<ev<uy shaklida o'zgargan bo'lib, qadimiy turkiy tilda uy-sigir ma'nosidir. -jin, -chin, -chil predmetning mavjudligini anglatuvchi qo'shimchadir.³

Bahrin – turklashgan mo'g'ul qabilasi nomi bo'lib, dastlab, Dashti Qipchoqqa kelib o'rashgan, keyinchalik, XVIII–XIX asrlarda ularning kata qismi Toshkent vohasi va Farg'ona vodiysiga tarqalgan. 1924-yil ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda bahrinlarga mansub 9000 aholi yashagan. Bahrin qadimiy turkiy tilda katta yirtqich qush, lochining bir turi bo'lib, uni qo'lga o'rgatib ovchilikda foydalanilgan.⁴

Bahrin etnonimidan shakllangan toponimlar O'zbekiston ko'plab hududlari, xususan, Qashqadaryo, Surxondaryo, Buxoro, Navoiy viloyatlarida keng tarqalgan. Bu holat ushbu qabilaning migratsiyasi bilan izohlanishi mumkin. *Bug'un//bo'g'un-gavzan* ham deb yuritiluvchi ushbu hayvon tog' sigiri ma'nosini beradi. Bu yerda sigir totemdir va undan urug' nomi yasalgan.⁵

Kaltatoy – qadimgi turkiy qabila va o'zbek urug'laridan birining nomi.⁶ Kaltatoy so'zi kichik jussali, kalta bo'yinli otqi anglatgan va u totem hisoblangan. Etnos nomi ana shu asosida yasalgan.⁷

Yobi//yobu – qabila va urug' nomi bo'lib,⁸ bu so'z oddiy, jaydari otqi anglatgan.⁹

O'zbek dostonlarida "Yobi dema, shu ot tulpor ekan de". Ot nomining etnos nomiga o'tishi totem bilan aloqador.

Qorabura//qorabug'ra – qo'ng'irot qabilasining qanjig'ali bo'limi tarkibiga kiruvchi urug' nomi. Qadimgi turkiy tilda bugra – erkak tuyani anglatgan XI asrda turk xoqonlaridan biri Bug'raxon deb atalganligi ma'lum. Xoqoniya shaharlaridan birining nomi ham Bug'ra deb atalgan.¹⁰ Bugra – buvra – burg shaklarida uchraydigan ushbu so'z totem hisoblangan. Hayvon – tuya nomini ifodalagan hamda etnonim vazifasiga o'tgan.

Qo'ng'irot – qadimgi turkiy qabila nomi.¹¹ XX asrning 20-yillari qo'ng'irotlar Qashqadaryo hududi-da, Surxondaryoning Boysun va Sherobod tumanlarida yashagan. Qo'ng'irotlar o'zbek tilining qipchoq lajjasida so'zlashgan.

Qo'ng'irot etnonimining etimologiyasi haqida turli qarashlar mavjud, ba'zilar uni qo'ng'ir rangli otga bog'lashsa, boshqalar rang nomi bo'lgan qo'ng'ir leksemasiga dahldor deb hisoblashgan. Ammo ba'zi tadqiqotchilar fikricha, qo'ng'irot so'zi qadimiy so'z bo'lib, u mo'g'ulcha xun *kerey* (*qora qarg'a*) so'ziga aloqadordir, u *xun+kerey+m* >*xunkereyt*>*xunkirat*>*kungirat* >*qo'ng'irot* evolutsiyasini boshdan kechirgan. So'z tarkibidagi -t qo'shimchasi *ko'plik*, *jamilik*, *to'dani* anglatgan. Demak, qo'ng'irot, asli,

¹ Абулғозий Башодирлоев. Шажарай тарокима. Т., "Чўлпон", 1995, 48-бет.

² Бартольд В.В. Сочинение. Т-2, часть I, М., "Восточная литература", 1963–1977, с. 576.

³ Нафасов Т. Ўзбекистон топонимларининг изохли лугати. Т., "Ўқитувчи", 1988, 8-бет.

⁴ Нафасов Т. Ўзбекистон топономларининг изохли лугати. Т., "Ўқитувчи", 1988, 29-бет.

⁵ Тодиркула Али. "Самария". мерос туркуми. Т., 1991, 20-бет.

⁶ Дониёрлов К. Ўзбек халқининг шажара ва шевалари. Т., 1968, 113-бет.

⁷ Ўзбекистон миннӣ энциклопедияси. 12 томлик, Т., 2003, 615-бет.

⁸ Дониёрлов К. Ўзбек халқининг шажара ва шевалари. Т., 1968, 37-бет.

⁹ Эргаш Жуманбубул ёли. Достон. I-том, Т., 1971, 432-бет.

¹⁰ Кошгарий М. Денону дунотиг турк. III том, Т., 1960, 240; 271-бетлар.

¹¹ Ваабери Г. Буюро ёкуд Моварооннаҳр тарихи. Т., 1990, 18-бет.

qarg'alar demakdir. Qarg'a esa qadimgi turklarda totem hisoblangan. Buni kerayit etnonimining paydo bo'lishi dalillaydi.

Kerayit qadimiylar oltoy tillariga mansub so'z bo'lib, u *keret – qarg'a ma'* nosini anglatgan. So'z oxi-ridagi -t ko'plik, jamlikni bildirgan. Mo'g'ul tilida ham *xeree(n)* – qarg'a demakdir. Mana shunday fikrni G.Axmetyanov ham aytgan. Shu bilan birga, kerayit so'zini *qora uy*, Rashididdin esa *qora odam* deb talqin qilgani ham ma'lum. Ammo kerayit etnonimini totem bo'lgan *qarg'a nomi* bilan bog'lab izohlash kengroq tarqalgan.

Etnonimik manbalarga asoslansak, turkiy xalqlar, jumladan, o'zbeklarda hayvonlar (buqa, boybo'-ri, kiyikchi, olchin-bug'u, sari-qo'y, toyloq, tulki, to'pichoq, qorabura, qoraqo'yli, qo'zichi, qo'chqorbulloq), qushlar nomi (irg'oqli, kojor-burgut, jovli-lochin, to'lg'a, chavgon-lochin, chuvalay, qarg'a, qiy-g'ochli-qaldirk'och, qoralochin, qoraqush), ba'zi mayda jonivorlar (ilonli, sariqumursqa, qoramurcha, chumoli) totem bo'lgani va ular nomi o'sha asosda urug' va qabilalar nomiga ko'chganini ko'rsatdi.¹

Xullas, ayrim etnoslar nisbatan kichik hududlarda tarqalagan. Chunonchi, kenagas urug'i Qashqadaryo (Kitob, Shahrisabz), Samarqand (Urgut) viloyatlarida hamda Xorazm (Qo'shko'pir)da uchraydi, xolos. Bu holatni turli siyosiy-ijtimoiy shart-sharoitlar bilan izohlash mumkin. Bundan ko'rindiki, yu-qorida izohlangan etnotoponimlarning tarqalishi hamda nomlanishi siyosiy jarayonlar, insonlarning ya-shash turmush tarzi, lisoniy imkoniyatlari, diniy va dunyoviy bilim darajasidan kelib chiqib nomlangan.

Suyunova Matluba Abdusaidovna (Temiz davlat universiteti o'qituvchisi)

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AGRESSIV XULQ-ATVORNING SHAKLLANISH SABABLARI VA UNI KORREKSIYA QILISH YO'LLARI

Anotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar ruhiyatida kechayotgan salbiy o'zgarishlar, agressivlik holati, uning kelib chiqish sabablar, ularning xulq-atvoridagi salbiy jihatlarni ijobjiy tomoniga o'zgartirish yo'llari aks etgan.

Аннотация: В данной статье описаны негативные изменения в психике дошкольников, состояние агрессии, ее причины, способы изменения негативных сторон их поведения в лучшую сторону.

Annotation: This article describes the negative changes in the psyche of preschoolers, the state of aggression, its causes, ways to change the negative aspects of their behavior for the better.

Kalit so'zlar: bolalar, agressiya, psixologiya, korreksiya, ijtimoiy moslashuv, oila, ota-onal, psixolog, natija.

Ключевые слова: дети, агрессия, психология, коррекция, социальная адаптация, семья, родитель, психолог, исход.

Keywords: children, aggression, psychology, correction, social adaptation, family, parent, psychologist, outcome.

Ma'lumki, bola shaxsini ijobjiy shakllantirish eng muhim va dolzarb masala hisoblanadi. Bu ayniqla maktabgacha yosh davrida jadal rivojlanadi. Chunki aynan mana shu davr bolalarda bir qancha individual sifatlarni shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Bolalar ruhiyatiga xos bo'lgan salbiy xususiyatlardan biri bu – agressivlikdir.

"Agressiya" ga (lotin. aggressio – hujum) "yo'naltirilgan salbiy xulq-atvor, ijtimoiy muhitdag'i qoidalar, normalarga amal qilmaslik, insonlarga jismoni va ruhiy zarar keltirish" deya ta'rif beriladi.

Bolalardagi agressiya bugungi kunda ko'p kuzatiladigan muammolardan biridir. Agressivlik holati ko'pchilik kichik yoshdagi bolalarga xos bo'lib, ko'p hollarda agressiv xatti-harakat o'tish davrida kuzatiladi. Bolalar agressiyasi bolalarga xos tajovuzkorona xatti-harakat hisoblanib. u bolalar alam yoki g'azab tuyg'ularini boshlaridan kechirib, ularni izzor etishning ijtimoiy maqbul usullarini topa olmagan yoki kattalarga taqlidan yo'l tutgan paytlarda namoyon bo'ladi. Bundan tashqari, bola o'z qo'rquvini yashirishga intilgan holatlarda psixologik jihatdan o'zini himoyalash reaksiyasini bo'lishi ham mumkin".

Bola yosh davrlari inqirozi paytida qiyinchiliklarga ro'baru bo'ladi, natijada uning xatti-harakatlarida agressiya elementlari kuzatila boshlanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi bolalarni kuzatish jarayonida ma'lum bir toifadagi bolalarni kuzatish jarayonida shu ma'lum bo'ldiki, agressiv xulq-

¹ Марқаев К.Ш. Ўзбек тили этонимларининг лисоний тадқики. Фил. фан. ном. дисс., Т., 2007, 72–76-бетлар.

Боуканов Шуратжон Mashrapovich. Bosqichli tabaqalashtirilgan maqol mashqlarining talabalar paremiologik kompetensiyasini rivojlantirishdagi samaradorligi.....	100
Jaňisova Zarnigora Sulaymonovna. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini sport turlariga o'rgatishda samarali foydalanish usullari.....	103
<u>Sobirova Asalxon Baxtivor qizi.</u> Talabalar mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda taqqoslash metodi.....	106
Куттибекова Гулжан Тулепбаевна. Бошланғич таълимда инновацион технологияларни қўллаш.....	109
Erjanova Gulchehra Medatbayevna. Tarix o'qitish orqali mustaqil ishlash ko'nikmasini rivojlantirish.....	112
Хушвактов Ўрал Норқобилович. Умумий ўрта таълим мактабларида каттиқ жисмлар турларини кўргазмалилик тамоилидан фойдаланиб ўрганиш.....	114
Maxmudov Zafar Mardanovich. Lotin tili va tibbiyot terminologiyasi fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish istiqbollari.....	118
Ismailova Shamsiya. Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik masalalari.....	120
Raximov Azad, Abdullayeva Farida Erkinovna, Yaxshimuratov Nurbek Ulug'bekovich. "Sabzavotchilik" fanni bo'yicha amaliy mashg'ulotlar olib borishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	123
Sarsenbaeva Zoya Jangabay qizi. A Model of Improving Student's Linguocultural Competence.....	125
Abdisattarova Elmira Abdijamilovna. Formation of Chemistry Teaching in Higher Education Institutions of Karakalpakstan (1934 – 1991).....	129
Nurishov Darmenbay Yesnazarovich. Current Issues of Ecological and Physical Education: the Ecological Worldview of Man and the Organization of the Process of Physical Education and Ecological Culture.....	132

ILMIY AXBOROT

Abdullaeva Mushtariy Moxmud qizi. Etnik stereotiplarning ijtimoyi ahamiyati va uning etnik identiklikka ta'siri.....	135
Қаландарова Гавхар Сулаймоновна. Шахс шаклланишида билимнинг ўрни.....	139
Rajapova E'tibor Bekberganovna. Yoshlar tadbirkorligining ijtimoiy-hududiy jihatlari.....	143
Karimova Ra'no Malikovna. Korrupsiyaga qarshi kurash – mustaqillik falsafasining asosiy masalalaridan biri.....	145
Ashirova Anorgul Ismoilovna, Babajanov Zokir Kadamovich, Xusainov Shaxrat Madaminovich. Murakkab so'rovrlarga javob topish modellari va usullari.....	150
Axmedov Xakimjon Yarashevich. "Algomish" dostonida frazeologizmlarning semantik-struktur taddiqi.....	152
Хасимеева Шахноза Абдурауповна, Халиллаева Наргиза. Ўзбек дипломатияси ва дипломатик нутк хусусиятлари.....	155
Шамирзикова Шахло Жахоновна. Йўналиш метафораларининг антропоцентрик хусусиятлари.....	158
Мирзагапова Латофат. "Ravshan" dostoni tilida tarixiy so'zlar va ularning leksik-semantik xususiyatlari.....	162
Jumafiddinova Dilnoza Mirxojiddinovna, Madg'ofurova Dilfuza. She'riy matnlarda terminlarning epitet siyosili qo'shilishi.....	165
Zakirova Dilraba Xaydarovna. Qarg'ish nutq aktida psixologik factor.....	167
Nizomova Shaxniza Ubaydullayevna. O'zbek taxalluslarining tasnifi.....	170
Бирюкова Елена Борисовна. Lingvokulturemalarning ifodalanish usullari va tarjima prinsiplari.....	173
Чарина Шамима Шукуратова. Вера Бриттеннинг "Ёшлик васияти" романida феминистик гоялари тадқиқи.....	176
Нигматова Dilbar Atamova. Matnazar Abdulhakim she'rida oy leksemasining va uning sinonim satrining shakli.....	180
Azizov Ravshan Karimovich. O'zbek milliy estrada qo'shiqchiligi san'ati tarqqiyotidagi muammolar va o'z yozuvchilarning vazifalar.....	183
Sakimov Nurlan Dörigisi. Totem tushunchasi va etnotoponim.....	187
Seyitova Nurbala Akhmetzhanova. Malihiga yoshdagagi bolalarda aggressiv xulq-atvorning shakllanish shakllari va hukmiga qo'shilishi.....	190
Sabitova Nurlan, Sultanova Galina. Linguistic and cultural features of gluttonyms in kazakh, english and turkish languages.....	192
Olsayeva Turmagul Sharipzhanova. Problems of culture of communication and culture of speech.....	195